چیرۆک/ شەقامە بازنەییەکان -8-
رەسوڵ بەختیار …

لەنێو خەیاڵێکی قووڵدا بووم، سەبارەت بەوانەی ماوەیەکی دوور و درێژە شەقامە بازنەییەکانیان جێهێشتووە، بەڵام ئەوانە رۆژانە تەلەفۆن دەکەن، کاتێک تەلەفۆن یان ئەوەتا پارەیەکی زۆریان ناردووە تا زەوی و زار و خانووی پێبکڕن، یان ئەوەتا لەبانکەکانی ئەو و□تانەی تیایدا نیشەجێن ، بەهۆی ئەو پارە زۆرەوە باجێکی زۆریان دەکەوێتە سەر، یاخود دەیانەوێ لە نێو بازنەکاندا کارێکی پێبکەن، بۆ ئەوەی، کە هاتنەوە وەک هەموو دەوڵەمەندەکانی دیکە بەرژەوەندی گەورەیان هەبێ و بتوانن، ئەگەر زۆریش نەبێ ببنە ژمارەیەک لەنێو دەوڵەمەندەکانی دیکە، لەلایەکی دیکەوە بەشێک لەوانە هەردەم ئارەزوو دەکەن، ئەگەر بەوێنە و ڤیدێۆش بێ جوولە و شەقام و دووکانەکان ببینن.

لەو لێکدانەوە و خەیاڵانە دابووم دەنگی ژنێکی تەمەن پەنجا ساڵە خەیاڵەکەی پچڕاندم، ئەو ژنە لەیەکێک لە چایخانەکانی بازنەی یەکەم دانیشتبوو، لەهاوار کردنەکەی بەدەر دەکەوت، لەگەڵ کوڕ و زاوایەکی دانیشتووە، زۆر بەتوڕەیی قسەی لەگەڵ کوڕەکەی دەکرد و دەیگوت: باس لەژنەکەی خۆت مەکە، نامەوێ گوێم لەناوی بێ، ئەمە پیسە و دەیەوێ هەمووان بەشەڕ بێنێ، هەموو شتێکمان بۆ کرد، کەچی ئەو هەر خێسە لەئێمە دەکا، وا دەزانێ ئێمە دەبێ لەخزمەتی ئەودا بین، چی پێ دەڵێن بەپێچەوانەوە وەڵام دەداتەوە، دژی ئێمە کارەکان دەکات.

ئەو ئافرەتە بەتەمەنە نموونەی دەیان دایکن، کە کێشەیان لەگەڵ بووکەکانیان هەیە و دەزان تەنیا بەدەرکردن لەماڵەوە دڵیان ئاو دەخواتەوە.

بەشێک لەخەڵکەکە، لەئێستادا ناژین، بەدوای مێژووەوەن، هەردەم باس لەسۆڵتان و میرەکان دەکەن، کە لەسەردەمی ئەواندا چی بەرپا بووە، ژیان چۆن گوزەراوە، ئەو ژنەش وادەزانی ساڵانی نەوەدی سەدەی رابردووە، هەموو کەسێک بەشتێک رازی بن، کەس ورتەی لێوە نەێێ، ئەو کەمێک دەنگی نزمکردەوە وەک ئەوەی شەرم لەدەوروبەرەکەی بۆت و گوتی: ئەو مۆبایل و ئایپاد و فەیسبووکە بەجارێک دونیای تێکداوە.

زاواکەی بەپێکەنینەوە گوتی: خۆ سەردەمی پێشتر نییە، دایە هەموو شتێک گۆڕاوە، ئەگەر شتەکان نەگۆڕابێ، چۆن تۆ لەیەکێک لەچایخانەکان دادەنیشی و بەئارەزووی خۆت قسە دەکەی، پێشتر بوایە هەزار ناو و ناتۆریان بەرامبەر بەتۆ و بەئێمە ناو شاری دەتەنی.

بابەتەکان ڕۆژانە دەگۆڕێن ئەوەتا وەک ئاشووری و کلدانەکانی دوا بازنە هەر باس لە شکۆمەندییەکانی رابردوو دەکەن، رابردوویەک لەگەڵ گەلانی دەسەڵاتەکان ئەوان سوودمەند بوونە، دوای راپەڕین هەموو بیانییەکان بەناوی نەتەوە یەکگرتووەکان و کۆمپانیاکان روویان لەدوا بازنە کرد، چونکە ئەوان لەخەڵکەکەی دیکە زیاتر کراوەتر بوون، هەروەها ئەوان وەک خاوەن کۆمپانیا و بەرپرسانی یوئێن کریستیانی بوون، خەڵکی بازنەکان لەکوولەی مەرگی دەژیان، کەچی ئەوان شەقیان لەپارە دەدا، کاتێک کارەکان سوودی نەما ئەوان چوونە هەندەران و یەکسەر مافی پەنابەرێتیان پێدرا، بەو بیانووەی لەلایەن خەڵکی مووسڵمانەوە غەدریان لێدەکرێ،

لەژێر لاوەش بیستراوە نەوەی سێیەمی خانەوادە جووەکان بەدزی و بەناسنامە و پاسپۆرتی دیکە سەر لە بازنەی خوارەوە دەدەن، دوای کەمێک فرمێسک رشتن و هەوەی لابەلا دەیانەوێ خانووەکەی باپیرە و داپیرەیان ببینن، بەشێکیان بەهۆی چاوساغی و زانیاریان دەربارەی مێژووی ئەو خانووانە، هاوڕێ جووەکەی دەبینن، کاتێک دەچنە شوێنەکە دەبینن خانووی باب و باپیرانیان کراوەتە گەراجی ئۆتۆمبێل.

ئێستا زۆر بەکەمی ئەو باس و خواسانە لەنێو بازنەکان دەخرێتە روو، چونکە بەشێکی خەڵکی شەقامە بازنەییەکان بوونەتە بازرگان، کاتیان نییە تەنیا بە خولەکێکیش لاپەڕەیەک بخوێننەوە، تەنیا باس لە ملیۆن و ملیار دۆلار و دینار دەکات، هەندێکیان وایلێهاتووە بازرگانی لەگەڵ چین هەیە، هەرچی کەلوپەلی خراپی ئەو وڵاتە هەیە، لەنێو بازنەکان ساغی دەکاتەوە، گرنگن نییە ئێرە ببەتە زبڵدان، تەنیا گرنگ ئەوەیە لە بازرگانییە پارەیەکی زۆر بەدەست بێنن.

هەردەم گلەیش لەخەڵکی شەقامە بازنەییەکان دەکەن، تەنیا دەیانەوێ بە قەرز کاڵاکانیان بکەن، بەڵام زۆر بەخێشییەوە باس لەکڕیارە عەرەبەکان دەکەن، کە بە هیچ مامەڵەیەک کاڵاکان دەکەن، سوودێکی زۆر لەوانە دەبینن، عەرەبەکان پێشتر بەگەشت دەهاتنە شەقامە بازنەییەکان، بەڵام ئێستا بەشێک لە بازنەکان عەرەبی تیادا نیشتەجێیە، بەبیانووی ئەوەی شار گەورە بووە، شار کەس خاوەنی نییە، بەڵکو شار موڵکی مرۆڤایەتییە، ئێستا لەنێو بازاڕی بازنەی یەکەمدا لە پێنج کەس، سێیان عەرەبن، هەندێکجار لەچایخانەکان تەنیا دەنگی ئەوان دێ.

ئەوانەی باسمانکرد عەرەبەکانی ناوەڕاست و باشوورن، بەڵام عەرەبی سووری لەهەموو شوێنێک دەبیندرێن، ئەوان سەرەتا لەکەمپ بوون، دواتر هاتنە نێو بازنەکان، هەموو کارێک دەزانن، بەپارەیەکی کەم کار دەکەن، کوردانی رۆژئاوا ئێرە و هەموو بازنەکان بەماڵی خۆیان دەزانن، هیچ کاتێک بیر لەوە ناکەنەوە، ئەوان بەشێک نین لەو

بازنانە، بازاڕ و کار زۆر بەرەوی پێدراوە لەتەک ئەوەی خەڵکی
بازنەکان بەدوای مووچەوە زۆر بەکەمی حەز بەکار دەکەن، دەیانەوێ
وەک فەرمانبەر و پۆلیس و مامۆستا کار بکەن، ئەگەر دەوڵەمەندیش
بن، زۆر بەکەمی لەسەر کۆمپانیا و دووکان و چایخانەکانیان
دادەنیشن، ئەستا ئەوانەی کار دەکەن زۆربەی سوورین، گلەییش دەکەن
دەڵێن ئەو سووریانە کاریان نەهێشتووە، لەو لاوەش بەنگلادیشییەکان
وەک خەڵکی بازنەکان مامەڵە دەکەن، خەڵکی بەگشتیش ئەو
بەنگلادیشیانەی خۆشدەوێ، چونکە کەسانی کاسب و بەدەنگ و ڕووخۆشن
تەنیا دەیانەوێ کار بکەن، ئەگەر ئەوان نەبن، سەرتاپای شەقامە
بازنەییە دەبەتە زبڵخانە، لەپارک و باخچە و شارەوانییەکان هەر
ئەوان دەبیندرێن بەپارەیەکی کەم کار بکەن.
ئیتر پاڵەوانی راستەقینە بازنەکان لەرووی کارەوە ئەستا ئەوانەن،
کەچی پاڵەوانە راستەقینەکان خۆیان لەپەنا و پەسێوان شاردۆتەوە،
ئەسواران زۆربەیان بەرەو بازنەی یەکەم دەکشێن، بەدەنگ، کەچی
هەڵگری دەیان کێشەی دارایی و کۆمەڵایەتی، ئەو کاتەش ئاشکرا دەبێ،
کە باریان قورسە و کێشەکان تەنگی پێ هەڵچنیوون، لەگەڵ یەکەم
پێکدا دەردە دێ و دەروونی خۆی هەڵدەڕێژێ، گرنگ نییە هاوار بکا،
یان دەست بەگریان بکا، گرنگ ئەوەیە ئەوەی لەناخیدایە هەڵیڕێژێ،
بەشێک لەوانە خۆیان بەنووسەر و شاعیر دەزانن، بەچەند پەڕەگرافێکی
هەڵبزرکاو دەردە دڵی خۆی لەکاغەزێکدا نووسیوە، یان شیعرە بە
ماناکانی بەگوێی هەموو لایەک دەچرپێنە، ئەم بەزمە تا درەنگانی شەو
بەردەوامە، لەکۆتاییشدا لەنێوان ئەوانەی بەخۆیان دەڵێن هاوڕێ و
برادەر لەسەر شتێکی زۆر سانا دەبێتە شەڕیان.
لەوەی گەڕێن، ئەم خۆڵبارینەی ئەم چەند رۆژە، هەموو ئەوانەی سووکە
نەخۆشییەکیان هەیە کەوتەتە ژوورەوە، هاووڵاتییانی هەموو بازنەکان
پێیانوایە ئەمە غەزەبی خودایە، چونکە بەشێک لەبازنەکان زۆتر
لەرادەی خۆیان دەوڵەمەند بوونە و بەئارەزووی خۆیان تەخشان و
پەخشان بەپارە دەکەن، شەوان لەسەر مێزی قوماردا پارەکانیان هەراج
دەکەن، هیچ کاتێکیش هەژارەکانیان لەیاد نییە، هەردەم لەسەر مێزی
خواردنەوەدا لەگەڵ کچە جوانە لوبنانی و سووری و عێراقی و
چینییەکان پێک لە دەدەن، کاتێکیش سەرخۆش دەبن، بەلارە لار کچە
جوانەکان بن باڵیان دەگرن و بەرەو ئۆتۆمبێلە دوا مۆدیلەکانیان
دەڕۆن، لەوێوەش بەرەو ئەو شوقەیە دەچن، کە تەنیا لەبەر چاوانی
ئەو کچە سەزانییانە کەیوویانە.
کاتێک بەیانی دادێ، وەک ئەوەی هیچ نەبوو بێ، دیسان تۆز و خۆڵەکە
دەچێتە نێو چاو و قوڕگیان، هەرجی قسەی بێ مانایە دەیکەن.
-خوا دەزانێ غەزەب لەکێ دەگرێ، ئەو خەڵکە، لەجیاتی ئەوەی رەز و

بەزەیی بەرامبەر بەیەکتر بنوێنن، کەچی بەرژەوەندییەکان چاوی کوێر کردوون، لێرە و لەوێ تەقە لێک دەکەن.
شار گەورە بووە، بازنەکانیش زیاتر بوون بازنەی دووەم لە پێشتردا جێگەی کێشە و گرفت بوو، هەر لەو سەردەمە حکومەتە یەک لەدوای یەکەکان کێشەیان لەگەڵ بازنەی یەکەم نەبوو، چونکە لەژێر کۆنترۆڵی خۆیاندا بوو، کەسانی بازنەی دووەم، کاتێک دەهاتنە بازنەی یەکەم هەستیان دەکرد لەهەموو لایەکەوە چاودێری دەکرێن، خەڵکی بازنەکانی دیکە بەگشتی هەژار بوون، هەردەم بەدوای کاردا دەگەڕان، هەندێکیان لە بێکاری دەچوونە شارە عەرەبەکان لەوێدا وەک فیتەر و وەستای دیوار و کرێکار کاریان دەکرد، عەرەبە گەشتیار و نیشتەجێبووەکانی ئەو کاتە زۆر بەلەخۆباییەوە دەسووڕانەوە، هیچ حسێبێکیان بۆ خەڵکی بازنەکان نەدەکرد، ئەمنەکانی ئەو کاتە عەرەب بوون، لەگەڵ بەشێک لەخەڵکی بازنەکان بوونەتە چاوساغی ئەو ئەمنە عەرەبانە، چەندین جۆر ئەمن هەبوون، وەک ئەمنی ئابووری-ئیقتسادی هەردەم بەدوای ئەو مێردمنداڵانەوە بوون، کە لە بازنەکانی دیکەوە بۆ کاسبی هاتبوونە بازنەی یەکەم، بەبیانووی فرۆشتنی کاڵای قاچاخ ئەو ئەمنانە کێشەیان دروست دەکرد.
ئازاد: ئەو ئەمنانە لێناگەڕێن ئێمە کاسبی بکەین، قوتابخانەشمان لەدەستچوو، کارکردنیش ئەوە خۆت دەیبینی بەو جۆرەیە.
عەلی: دەکرێ ڕۆژانە لەقازانجەکەی خۆمان شتێکیان بدەینێ، یان هەفتەی گەزێ پاکەتێک.
- ئەمە عەرەبی نازانین، چۆن تێیان بگەیەنین؟
-زمانی ناوە ئەوان لەزمانی بەرتیل تێدەگەن.
ئەم بەرتیل وەرگرتنە زۆر تەشەنەی کرد، وایلێهاتبوو هەموو بازاڕ تەنیا بەرتیل وەرگرتن بەڕێوەی دەبرد، ئاشنایەتی دووکاندار و کاسبکارەکان لەژێر رووەوە بەهێز بوو بوو، هەر کەسێکیش لەنوێوە دەهاتە ناو ئەو بازنەیە بۆ کاسبی، لەهەموو روویەکەوە دژایەتی دەکرا، تا ئەو کاتەی کەدی بەرتیل پێدانەکەی دەدۆزیەوە چەندینجار دەستگیر دەکرا.
لەبەرزایی بازنەی یەکەمدا بازاڕێک پەیدابوو بوو، چەند ناوێکیان لێنابوو، هەبوو دەیگوت بازاڕی ئێرانی، یان بازاڕی خومەینی، هەموو شتێک لەوێدا هەبوو ئەوەی لەتاران هەبوو لەبەرزایی بازنەی یەکەمیشدا هەبوو، ئەوەی سەیرە ئەو کاتە لەگەرمەی شەڕی نێوان عێراق و ئێران، سەیر بوو قاچاخچییەکان چۆن ئەو کەلوپەل و کاڵانەیان دەهێنا،
زۆرجار لەوێدا دەبووە تەقە و راوی کاسبکارەکانیان دەنا، بەشێک لەو دەسگێڕە و کاسبکارانە دەستگیر دەکران، چەند ڕۆژێک بەند دەکران

و بەڵێنیان دابوو جارێکی دیکە ئەو کارە نەکەنەوە، بەڵام راستەوخۆ
لەپاش بەربوونیان دەستیان بەو کارە دەکردەوە. دووبارە
دەگیرانەوە، بەڵام نەدەبرانە بەندیخانە، بەڵکو کاسبکارەکان
ئەمجارەیان لەگەڵ پۆلیس و ئەمنەکانی ئیقتسادی ریککەوتبوون، ماوە
ماوە گرەزەک پاکەتی کەنتیان بۆ بێنن، لەگەڵ ئەوەی گرەزەک پاکەت
زۆر بوو، کەچی ئەوان ناچار بوون لەبەر بژێوی ماڵەوەیان رازی بن.
هەمان کارەسات و هەمان رووداو دوای راپەڕین دووبارە دەبۆوە،
ئەمجارەیان بەجۆرێکی دیکە بوو، خەڵکی بازنەکان بەگشتی هەژار
بوون، بۆ ئەوەی کارێک بکەن و بژێوی ماڵ و منداڵیان دابین بکەن
ئەمجارەیان کەلوپەلیان لەبازنەکانەوە دەبردە ناو شارەکانی دیکەی
عێراق، سەیتەرە و بازگەکان زۆر بەتوندی لەگەڵ خەڵکی بازنەکان
دەجوولانەوە تا وایلێهاتبوو چەند کەسێکیان بەکەلوپەلەوە دەسووتاند
تا خەڵکەکە بەتەواوی چاو ترسێن بن. بەڵام خەڵکەکە ئەوەندە بێحاڵ
بوون بۆیە هەرگیز وازیان نەدەهێنا، لەوەوەش هەرچی بۆ ناو
بازنەکانی هەرێم باشبوو دەیانهێنا، دەیان و سەدان کەس لەو رێگەیە
مرد، دەیان و سەدان کەس دەستگیر کران و بۆ چەندین ساڵ لەزیندان
مانەوە، ئەمجارەیان بابەتەکە گۆڕا و بەمانا نەتەوەیەکەی هاتە
ئارا.
هەرچی بەڵێن سەبارەت بەو رۆژە هەموارانە تەواو نابێ، ئێستاش برینی
ئەو کاتە ساڕێژ نەبووە، ئەو نەوەی ئێستا پێداگیشتووە هیچ کام
لەم مێژووە نازانێ، وەک رەخنەگری رۆمان ئەم رووداوانە و
گۆڕانەوەی بە تەکنیکی رۆمان نازانێ، کەچی دەکرێ هەموو ئەوەش و
ئازاری رابردوو بنووسێنەوە، ئینجا رەخنەگران چۆنی لێک دەدەنەوە
گرفت نییە، کێشەی ئێمە بەگشتی لەنێو چوارچێوەکان یەکتر
ناخوێنینەوە، لەهەشتاکانی سەدەی بیست چەند کتێبخانەیەکی فرۆشتنی
کتێب لەنێو بازنەی خوارەوەی شەقامی بازنەییەکان هەبوو، ئێمەی
گەنج بەجۆش و خرۆشەوە رۆژانە سەردانی ئەو کتێبفرۆشەمان دەکرد تا
بزانین چ کتێبکی نوێ دەکەوێتە بازاڕەوە ناوی خۆمان دەنووسی نەوەک
کتێبە نوێیەکەمان بەدەست نەکەوێ، ئەو کات شاعیر نووسەرانمان زۆر
خۆشدەویست، نەک وەک ئێستا هەر ئەوانە دابەشبوونەتە سەر حزبەکان،
لەوانەشە هەقی خۆیان بێ،چونکە بژێو و ژیان ئێستا بەتە ئاستەنگێکی
گەورە.

رەسوڵ بەختیار